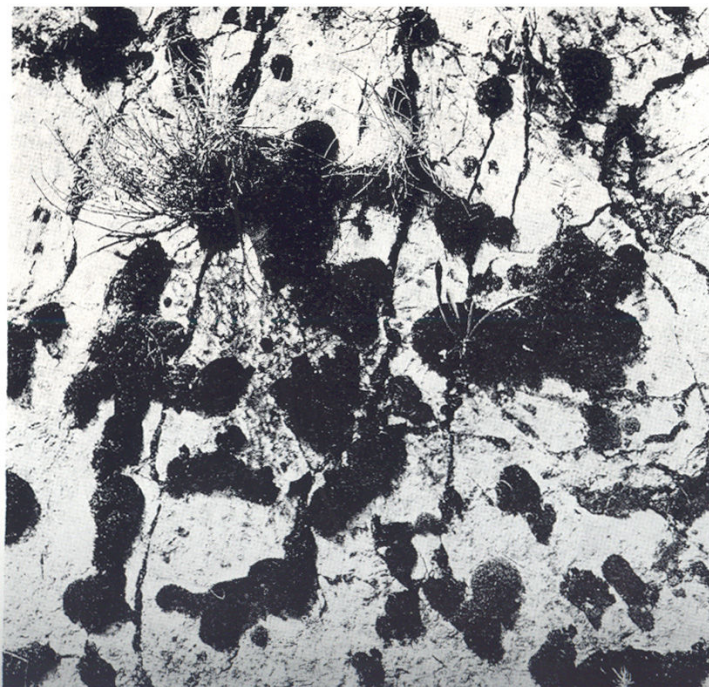

„MOREKAZI” MILICE BOROJEVIĆ

MUZEJ GRADA ZAGREBA, LIPANJ 1977.
MUZEJ GRADA TROGIRA, SRPANJ 1977.

U povodu fotografija Milice Borojević, sabranih pod zajedničkim imenom **Morekazi** (1966—1977), mogli bismo valerijevski reći da se **kristal, cvijet i školjka** izdvajaju iz običnog nereda opipljivih stvari. Zamijenimo li riječ kristal riječju kamen, dobit ćemo novi triptih: **kamen, cvijet, školjka**. Svaki od tih elemenata ima svoj rast, godove, čvrstoću i krhkost — postojanu liniju egzistencije. »Oni su za nas privilegirani predmeti, svatljiviji na prvi pogled, mada tajanstveniji ako temeljitije razmislimo, no svi ostali koje nejasno razabiremo.« Njihova elementarna, primarna, organska geometrija u svojoj neposrednoj sagledivosti i čitkosti na granici je da se u jednom trenutku preobrazi u neočekivani životni elan, pokretačku energiju za koju **tajanstvenom postaje formacija a ne forma**. Unutar takvog konteksta i fotografije Milice Borojević bilježe svoj odmak od općeg mjesta interpretiranja kamena i proniknuća u njegov izloženi, a ipak zatvoreni svijet. Pokušamo li ući u tihi dijalog šutljivosti kamena i čovjeka, nužno će nam se nametnuti pitanje distance i bliskosti. U određenom smislu za kamen prošlost više ne postoji, on čuva svoju uvijek spremnu sadašnjost, za

čovjeka pak pamćenje i gledanje postaju nekom vrstom **emociionalne protočnosti**. I čovjek i kamen žive svojim uporednim životima: dodiruju se razgovorom s razdaljine.

Nije slučajno što je Milica Borojević nazvala ciklus svojih fotografija **Morekazi**, kojim ukazuje na moguću vezu s pjesništvom S. J. Persea. Dakako, na prvi bi pogled bilo teško uspostaviti neposrednu vezu između masivnog prostora Perseova pjesništva, koje u svakom svojem detalju misli na cjelokupnost, na totalitet vremena i prostora u kojem biće raste i nestaje, i komornih dionica na fotografijama Milice Borojević, u kojima biće, kamen, stijene i travke imaju svoj tok rasta i nestajanja, živu epidermu. Međutim, unutar širokog polja Perseova pjesništva postoji, posebice u **Morekazima**, snažna senzualna vokacija, prožimanje čovjeka i prirode u njihovom elementarnom elanu. U tom smislu i kamera Milice Borojević uspostavlja s **kamenom, cvijetom i školjkom** emocionalni odnos koji nije lišen i erotske komponente, ali ne kao izravne metafore nego kao vremenskoga kontinuiteta sačinjenog od niza asocijativnih trenutaka. Pratimo li nje-

zine fotografije od 1966. godine do danas, mogli bismo govoriti o morfološkim mijenama s više stajališta, međutim, nemoguće je govoriti o linearnom napredovanju u tehničističkom smislu, jer je očito da je riječ o različitim modalitetima transformirane senzualnosti: od neposredne (taktilne) prepoznatljivosti do apstraktnih proniknuća utihnulih prostora mekog mraka i opore svjetlosti.

Poput slikara geste i svjetlosti kao što su Tal-Coat, Ubac, kiparstva Kemenyja, Milica Borojević preobražava svoje emocije pred mnoštvom raznolikih struktura u prirodi u čvrste kadrove, koji uključuju i jasan vremenski ritam. **Emociionalna protočnost**, koja daje homogenost njezinim fotografijama, je slojevita: prostor se u njima sabire kao niz samosvojnih cjelina, tihih i zatvorenih trenutaka u kojima biće pulsira u sadašnjosti s cjelokupnim iskustvom, a to je ujedno i mjera zrelosti njezinih **Morekaza**. Unutrašnja ozarenost bića i kamena u neprekidnoj je borbi da spozna suptilne dimenzije svjetlosti i tame ne kao kontrasta nego kao dubljeg jedinstva svekolikog života.

LJERKA MIFKA